

PODATEK OD NIEKTÓRYCH INSTYTUCJI FINANSOWYCH

Komentarz

Artur Bogucki, Stanisław Bogucki

KOMENTARZE

Wolters Kluwer

PODATEK OD NIEKTÓRYCH INSTYTUCJI FINANSOWYCH

Komentarz

Artur Bogucki, Stanisław Bogucki

KOMENTARZE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 1 września 2022 r.

Artur Bogucki, nr ORCID: 0000-0002-9616-3159

Stanisław Bogucki, nr ORCID: 0000-0002-5532-3080

Recenzent

Prof. dr hab. Paweł Borszowski

Wydawca

Grzegorz Jarecki

Redaktor prowadzący

Katarzyna Gierłowska

Opracowanie redakcyjne

Katarzyna Rybczyńska

Projekt okładek serii

Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

Poszczególne artykuły omówili:

Artur Bogucki: 2, 4, 6, 8, 10, 12, 13

Stanisław Bogucki: wstęp, 1, 3, 5, 7, 9, 11, 14, 15

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność

Więcej na www.legalnakultura.pl

Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2022

ISBN 978-83-8286-817-3

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 728 313 462

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

WSTĘP

Niniejszy komentarz przedstawiany przez Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska zawiera objaśnienia do przepisów ustawy z 15.01.2016 r. o podatku od niektórych instytucji finansowych oraz przepisów wykonawczych do tej ustawy.

Przyczyną wprowadzenia nowego podatku była potrzeba wyszukania nowych źródeł dochodów budżetowych w sytuacji intensywnych wydatków publicznych i progresywnego długu publicznego. Istotnym powodem była również koncepcja zadośćuczynienia za wsparcie finansowe, jakie banki i inne instytucje finansowe rynku finansowego uzyskały ze środków publicznych w czasie kryzysu gospodarczego w latach 2008–2014¹. Wprawdzie skutki kryzysu finansowego nie wywarły niekorzystnych konsekwencji w krajowej gospodarce i finansach, jednakże prawodawca postanowił odwołać się do tendencji opodatkowania instytucji finansowych podatkiem bankowym, bo tak potocznie nazywany bywa ten podatek, który pojawił się w systemach podatkowych Europy Zachodniej w latach poprzedzających rok 2016. Prace nad nowym podatkiem bankowym toczyły się już od 2009 r. zarówno w poszczególnych państwach członkowskich, jak i na forum Unii Europejskiej. Były to projekty, które dotyczyły wprowadzenia również wspólnotowej daniny

¹ T. Siudek, *Podatek bankowy – konsekwencje dla sektora bankowego w Polsce*, „Zeszyty Naukowe SGGW – Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej” 2011/92, s. 63–76.

obciążającej wybrane instytucje finansowe, która w części zasilałaby budżet ogólny Unii Europejskiej².

Podatek od niektórych instytucji finansowych wprowadzony został z dniem 1.02.2016 r. i stanowi w całości dochód budżetu państwa. Jest podatkiem typu majątkowego, gdyż obciąża posiadanie majątku w postaci zgromadzonych aktywów przez podmioty będące podatnikami tego podatku³. Podatek ten jest także podatkiem bezpośrednim, ponieważ zgodnie z wolą prawodawcy nie jest przenoszony na inne podmioty. Ciężar podatku ponoszą instytucje finansowe wymienione w ustawie jako podatnicy. Podatnikami są banki i spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, instytucje pożyczkowe udzielające kredytów konsumenckich, zakłady ubezpieczeń oraz zakłady reasekuracji, a także oddziały banków zagranicznych, oddziały instytucji kredytowych oraz oddziały zagranicznych zakładów ubezpieczeń i reasekuracji. Ogólnemu zwolnieniu podmiotowemu podlegają banki państwowe, zaś zwolnieniom temporalnym wszystkie pozostałe banki i kasy oszczędnościowo-kredytowe, wobec których zostały wydane określone w ustawie decyzje przez Komisję Nadzoru Finansowego, a także zakłady ubezpieczeń i reasekuracji objęte planem naprawy lub programem naprawczym.

Podstawa opodatkowania, której sposób uregulowania w ustawie o podatku od niektórych instytucji finansowych jest dość złożony i w konsekwencji określenie jej stwarza największą wątpliwość w praktyce, nawiązuje wyraźnie do przedmiotu opodatkowania, tj. aktywów podatników, stanowi ona bowiem nadwyżkę sumy ich aktywów ponad wartości ustalone przez prawodawcę. W przypadku banków oraz spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych (art. 4 pkt 1–4 u.p.n.i.f.) jest to nadwyżka aktywów ponad 4 mld zł, natomiast instytucji ubezpieczeniowych

² J. Szolno-Koguc, M. Twarowska-Ratajczak, *Podatki bankowe i instrumenty regulacyjne. Przegląd rozwiązań w krajach Unii Europejskiej*, Warszawa 2021.

³ K. Cień, *Podatek od niektórych instytucji finansowych [w:] Prawo finansowe. Wybrane zagadnienia*, red. A. Hanusz, Warszawa 2019, s. 315; D.J. Gajewski, *Podatek bankowy w Polsce – wady i zalety*, „Analizy i Studia CASP” 2016/1, s. 5.

USTAWA

z dnia 15 stycznia 2016 r.

o podatku od niektórych instytucji finansowych

(tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 1685)

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Art. 1. [Przedmiot ustawy]

Ustawa reguluje opodatkowanie podatkiem aktywów niektórych instytucji finansowych, zwanym dalej „podatkiem”.

Spis treści

1. Cel ustawy o podatku od niektórych instytucji finansowych	21
2. Wprowadzenie przez kraje europejskie podatku obciążającego sektor bankowy jako odpowiedź na niwelowanie skutków kryzysu bankowego (finansowego)	25

1. Cel ustawy o podatku od niektórych instytucji finansowych

1. Podatek od niektórych instytucji finansowych, który określany jest również jako podatek bankowy, został wprowadzony do polskiego systemu

prawnego z dniem 1.02.2016 r. na podstawie ustawy z 15.01.2016 r. o podatku od niektórych instytucji finansowych (Dz.U. poz. 68)¹.

2. Celem ustawy o podatku od niektórych instytucji finansowych jest pozyskanie dodatkowego źródła finansowania wydatków budżetowych, w szczególności wydatków społecznych, o których jest mowa w programie rządu. Ponadto ustawa ta ma na celu zwiększenie udziału sektora finansowego w finansowaniu wydatków budżetowych. Podniesienie w latach poprzedzających rok 2016 stawki podatku od towarów i usług o 1 punkt procentowy zwiększyło obciążenia podatkowe społeczeństwa o kwotę zbliżoną do szacowanych dochodów budżetu państwa z tytułu przedmiotowego podatku. Według projektodawców, było więc uzasadnione, aby sektor finansowy w większym niż dotychczas stopniu uczestniczył w ponoszeniu obciążeń podatkowych, tak jak ma to miejsce w innych państwach europejskich².
3. Na gruncie polskiego prawodawstwa podatek jest definiowany jako publicznoprawne, nieodpłatne, przymusowe oraz bezzwrotne świadczenie pieniężne na rzecz Skarbu Państwa, województwa powiatu lub gminy, wynikające z ustawy podatkowej. Podatek od niektórych instytucji finansowych w całości stanowi dochód budżetu państwa. Podatek ten jest także podatkiem bezpośrednim, ponieważ zgodnie z wolą prawodawcy nie jest przenoszony na inne podmioty. Ciężar podatku ponoszą instytucje finansowe wymienione w ustawie jako podatnicy. Podatek od niektórych instytucji finansowych jest również podatkiem typu majątkowego, gdyż obciąża posiadanie majątku w postaci zgromadzonych aktywów przez podmioty będące podatnikami tego podatku³.
4. Wprowadzony do polskiego systemu prawnego podatek od niektórych instytucji finansowych jest instytucją szczególną z perspektywy do-

¹ Ustawa z 15.01.2016 r. o podatku od niektórych instytucji finansowych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1685).

² Poselski projekt ustawy o podatku od niektórych instytucji finansowych, VIII kadencja, druk sejm. nr 75.

³ K. Cień, *Podatek od niektórych instytucji finansowych...*, s. 315.

świadczeń europejskich. Został wprowadzony do systemu prawa polskiego 8 lat po wybuchu kryzysu finansowego, w sytuacji gdy polski sektor usług finansowych uniknął poważniejszych trudności, które byłyby związane z utratą płynności lub reputacji przez instytucje finansowe w skali porównywalnej do wydarzeń, które miały miejsce w Europie Zachodniej lub Stanach Zjednoczonych. Podatek od niektórych instytucji finansowych nie jest zatem ukierunkowany na uzyskanie sprawiedliwej odpłaty od instytucji finansowych w zamian za zrealizowane programy ich ratowania. Wskazuje się, że podatek od niektórych instytucji finansowych nie jest co do zasady ukierunkowany na moderowanie prowadzonej przez instytucje finansowe działalności, ponieważ w ustawie o podatku od niektórych instytucji finansowych nie ma przepisów szczególnych, które w większym stopniu obciążałyby działalność uznawaną za obciążoną wyższym poziomem ryzyka. Podatek od niektórych instytucji finansowych jest zatem przede wszystkim instrumentem posiadającym funkcję wyłącznie lub w znacznej mierze fiskalną, co zdaje się potwierdzać również uzasadnienie projektu ustawy⁴.

5. W piśmiennictwie wskazuje się, że polski podatek od niektórych instytucji finansowych powinien zostać zastąpiony zupełnie nową konstrukcją, głównie z uwagi na liczne wady, w tym także te o charakterze nieusuwalnym, wynikające z samej koncepcji podatku opartego na modelu opłaty bankowej. Tego typu podatek jest pobierany w oparciu o pozycje bilansowe podatnika, przede wszystkim o zobowiązania (kapitały własne z reguły nie są opodatkowywane). Jednakże polski podatek obciąża aktywa podatników, co jest rozwiązaniem niewłaściwym, rzadko spotykanym w innych państwach, mającym jeszcze więcej wad niż typowy podatek tego typu⁵. Przeanalizowano skutki, jakie może wywołać wprowadzenie podatku od niektórych instytucji finansowych i postawiono między innymi tezę, że podatek ten nie przyniesie oczekiwanych ko-

⁴ P. Karwat, *Podatek od niektórych instytucji finansowych* [w:] *Prawo podatkowe przedsiębiorców*, red. H. Litwińczuk, Warszawa 2017, s. 1033.

⁵ D.J. Gajewski, *Podatek bankowy a zjawisko unikania opodatkowania*, PUG 2017/6, s. 2–8; J. Giżyński, *Four years of tax levy on certain financial institutions in Poland implications for the bankig sector*, PNUEWr. 2021/65(2), s. 34–56.

rzyści w długim okresie oraz może sprzyjać strategiom optymalizacji podatkowej⁶.

W związku z tym wyrażony został pogląd, że najbardziej właściwym rozwiązaniem dla Polski, biorąc pod uwagę stan polskiej gospodarki i polskiego rynku finansowego oraz ich perspektywy, jest danina skonstruowana zgodnie z modelem podatku od działalności finansowej, który nakierunkowany jest na opodatkowanie wartości dodanej instytucji finansowej, czyli tego, czego brakuje najbardziej na skutek zwolnienia przedmiotowego usług finansowych z podatku od towarów i usług. Podatek ten nie narusza struktury rynku, nie determinuje podejmowanych decyzji co do zawieranych transakcji, a jednocześnie przynosi określone i niemałe dochody budżetowe, które z powodzeniem i z nawiązką zastępują skutki uchylecia podatku od niektórych instytucji finansowych⁷.

Uzależnienie wysokości stawki podatku od działalności finansowej od ryzyka prowadzonej działalności finansowej może nieco zdeterminować decyzje inwestorów, jednakże powinno wzmocnić skutki obowiązywania regulacji ostrożnościowych. Niemniej jednak, samym w sobie celem tego podatku nie powinno być zastępowanie tych norm ostrożnościowych – wsparcie ich powinno następować jedynie „przy okazji”. Z kolei wprowadzenie podatku opartego na modelu podatku od transakcji finansowych wymaga koordynacji działań z innymi państwami, w szczególności państwami członkowskimi Unii Europejskiej⁸. Negatywne do-

⁶ B. Pawłowska, *Wpływ podatku bankowego na instytucje finansowe a równowaga cząstkowa i ogólna*, „Rocznik Naukowy Wydziału Zarządzania w Ciechanowie” 2017/1–4(XI), s. 5.

⁷ J. Chowaniec, *Prawny model szczególnego podatku od transakcji finansowych*, Warszawa 2019, rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem prof. Witolda Modzelewskiego, maszynopis dostępny w Bibliotece Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, s. 405–421.

⁸ Prezentacji podatku od transakcji finansowych oraz analizy możliwych efektów fiskalnych jego prowadzenia i rozpatrzenie wpływu tego podatku na funkcjonowanie sektora finansowego dokonuje E. Gostomski, *Przyczyny i możliwe konsekwencje wprowadzenia podatku od transakcji finansowych w krajach Unii Europejskiej*, „International Business and Global Economy” 2015/34, s. 11–21.

ROZDZIAŁ 5

Właściwość organów podatkowych

Art. 9. [Właściwy organ podatkowy]

1. Właściwym organem podatkowym w zakresie podatku jest naczelnik urzędu skarbowego właściwy miejscowo ze względu na siedzibę podatnika.
2. W przypadku braku możliwości ustalenia właściwego organu podatkowego zgodnie z ust. 1 właściwym organem podatkowym jest Naczelnik Drugiego Urzędu Skarbowego Warszawa-Śródmieście.

Spis treści

1. Definicja właściwości miejscowej	155
2. Ogólna regulacja właściwości miejscowej w Ordynacji podatkowej (art. 17 o.p.)	155
3. Szczegółowa regulacja w zakresie określenia właściwości miejscowej w ustawie o podatku od niektórych instytucji finansowych (art. 9 u.p.n.i.f.)	157

4. Właściwość miejscowa w przypadku niemożności ustalenia właściwości miejscowej organu w sposób określony w art. 9 ust. 1 u.p.n.i.f. (art. 9 ust. 2)	159
5. Właściwość rzeczowa	160

1. Definicja właściwości miejscowej

1. W ustawie o podatku od niektórych instytucji finansowych nie zdefiniowano pojęć organu podatkowego oraz sprawy podatkowej. Definicji tych pojęć nie zawierają również inne ustawy podatkowe, a także Ordynacja podatkowa, choć w wielu miejscach tymi pojęciami się posługują. Trud zdefiniowania tych pojęć podjęła doktryna prawa podatkowego, jak również orzecznictwo sądów administracyjnych.
2. Organ podatkowy jest obowiązany do przestrzegania swojej właściwości z urzędu, co oznacza, że jest on obowiązany do badania swojej właściwości na każdym stadium postępowania. Obowiązek ten spoczywa zarówno na organie I instancji, jak i na organie odwoławczym. W razie stwierdzenia swej niewłaściwości do prowadzenia sprawy z zakresu prawa podatkowego organ podatkowy jest obowiązany odstąpić od dalszego jej prowadzenia i przekazać sprawę – na podstawie art. 170 § 1 o.p. – organowi właściwemu.

2. Ogólna regulacja właściwości miejscowej w Ordynacji podatkowej (art. 17 o.p.)

3. Zasady ogólne ustalania właściwości miejscowej reguluje art. 17 § 1 o.p. W świetle tego przepisu, jeżeli ustawy podatkowe nie stanowią inaczej, właściwość miejscową organów podatkowych ustala się według miejsca zamieszkania albo adresu siedziby podatnika, płatnika, inkasenta lub podmiotu wymienionego w jej art. 133 § 2 o.p.
4. Artykuł 17 o.p. formułuje zatem zasadę, zgodnie z którą właściwość miejscową organów podatkowych powinny określać poszczególne usta-

Komentarz zawiera omówienie przepisów ustawy o podatku od niektórych instytucji finansowych (tzw. podatek bankowy) oraz przepisów wykonawczych. Ciężar tego podatku ponoszą instytucje finansowe, takie jak banki i spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, instytucje pożyczkowe udzielające kredytów konsumenckich, zakłady ubezpieczeń i reasekuracji, a także oddziały banków zagranicznych, instytucje kredytowych oraz zagranicznych zakładów ubezpieczeń i reasekuracji.

W publikacji omówiono najnowsze zmiany dotyczące m.in. możliwości obniżenia podstawy opodatkowania o wartość aktywów w postaci nabytych obligacji emitowanych przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny oraz kredytów lub pożyczek udzielonych przez podatnika Bankowemu Funduszowi Gwarancyjnemu lub podmiotowi zarządzającemu aktywami. Objasniono również sposób wypełnienia, termin i miejsce składania nowego wzoru deklaracji w sprawie podatku od niektórych instytucji finansowych (FIN-1).

Komentarz jest przeznaczony dla praktyków: adwokatów, radców prawnych, sędziów, doradców podatkowych, a także ekonomistów i księgowych, zainteresuje również menagerów banków i instytucji ubezpieczeniowych oraz pracowników naukowych zajmujących się tą dziedziną prawa podatkowego.

Artur Bogucki – prawnik i ekonomista; doktor nauk prawnych, LL.M ekonomiczna analiza prawa; adiunkt w Zakładzie Prawa Podatkowego Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie; badacz w Centre for European Policy Studies (CEPS); autor publikacji z zakresu prawa publicznego, polityki publicznej i ekonomicznej analizy prawa.

Stanisław Bogucki – doktor nauk prawnych; sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego (Izba Finansowa); redaktor tematyczny czasopisma „Procedury Administracyjne i Podatkowe”; autor publikacji z zakresu prawa podatkowego i procedur podatkowych, a także prawa cywilnego i konsularnego.

Kup e-book i czytaj
w aplikacji Smarteca

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA: 801 04 45 45
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL
WWW.PROFINFO.PL

CENA 169 Zł (W TYM 5% VAT)